

**TÜRKİYE’DE TURİZM AMAÇLI SU SPORLARI
DÜZENLEMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE
ETKİLERİ**

¹Arif YILMAZ, ²Şeyma BAYAZIT, ³Tuncay KULELİ

ÖZET

Deniz, iç sular, akarsular veya özel amaçlı oluşturulmuş suni su alanları üstünde veya altında gerçekleştirilen çeşitli su sporları branşlarının yeniden yapılandırılarak turizm ve eğlence amacıyla geniş bir yaş aralığının hizmetine sunulduğu ticari faaliyeti tanımlayan turizm amaçlı su sporları, her ne kadar geniş manada akarsularda yapılan salcılık (rafting) ve Kano (canoeing) vb. branşlarındaki faaliyetleri de kapsasa, ilk akla gelen ve en yaygın olan, deniz turizmi araçları ile yapılan su altı ve su üstü sportif faaliyetleridir. Türkiye’de, turizm amaçlı su sporları faaliyetlerinin düzenlenmesi için farklı zamanlarda yayımlanmış farklı isimlerde ve içeriklerde yasa, yönetmelik ve tebliğler yer almaktadır. Bu çalışmada, ülkemizdeki turizm amaçlı su sporları faaliyetlerini düzenleyen mevzuatın zaman içindeki değişiklikleri, bu değişikliklerin deniz turizmi ve turizm amaçlı su sporları faaliyetleri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, mevzuata göre yapılmış olan deniz turizmi ve turizm amaçlı su sporları faaliyetlerindeki tanımların ve kavramların içerikleri, benzerlikleri ve yeterlilikleri ile mevcut durumda karşılaşılan uygulama sorunlarının bir analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, turizm amaçlı su sporlarının, çoğu zaman amatör spor branşlarına benzemekle beraber, (su kayağı, aletli dalış, rüzgar sörfü vb.) genelde bir veya birkaç branşın yeniden yapılandırıldığı ve tanımlarının çoğunun yabancı dilde olduğu eğlence amaçlı aktiviteler olduğu (parasailing, kitesurf, flyboard, stand up paddle vb.), mevzuat ve uygulamalar yapılırken bu ayrıma dikkat edilmesi ile ilgili konuların olduğu, amatör spor branşlarıyla, ticari bir faaliyet olan turizm amaçlı su sporlarının farklı değerlendirilmesi gerektiği gibi somut ve uygulanabilir öneriler geliştirilmiştir. Türkiye kıyılarının hem fiziki koşulları, hem de iklimsel özellikleri açısından turizm amaçlı su sporları için oldukça avantajlı durumda olduğu, iyi bir planlama ve yapılacak etkili düzenlemelerle, turizm gelirlerine ciddi katkılar sunabileceği görüşlerine varılmıştır.

¹İMEAK Deniz Ticaret Odası Merkez Su Sporları Meslek Komitesi Başkanı
Bodrum, Muğla. marindeniz@gmail.com

²Dr. Öğr.Üye. Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi
byzt.seyma@gmail.com

³Prof.Dr., Muğla SK Üniversitesi, Bodrum Denizcilik MYO, Bodrum, Muğla
kulelituncay@gmail.com

Anahtar Sözcükler: Deniz Turizmi, Mevzuat, Su Sporları

1. GİRİŞ

Belli kurallara bağlı olarak profesyonel ya da amatör olarak yapılan, eşit rekabet koşullarında müsabık olarak tek ya da takım olarak mücadele edilen ve sonucunda bir ödülün olduğu, seyirci kitlesine sahip spor dallarının yanı sıra bir de sırf boş vakitlerde eğlence amacı ile insanların gönüllü katıldığı, genelde bir seyirci kitlesine sahip olmayan ve çoğu zaman spor kurallarının esnetildiği, sonucunda bir ödül yerine hoşça vakit geçirmenin keyfinin yaşandığı, literatürde, “rekreasyon sporları” olarak adlandırılan, genellikle yeniden yapılandırılan branşın adıyla anılan, kişilerin her yaşta gönüllü olarak katıldıkları, eğlence ve spor etkinlikleri vardır.

Dilimize Fransızca kökenli “*récréation*” kelimesinden geçen sözcük Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde;

1. “*isim*” *İnsanların boş zamanlarında, eğlence ve spor amacı ile gönüllü olarak katıldıkları etkinlikler.*

2. “*isim*” *Bir bölgeyi insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirme.*

olarak açıklanmıştır.

Bu tarz sporlara herkesin anımsayacağı bir örnek vermek gerekirse;

Çocukken mahallede oynadığımız oyuncu sayısı değişken, oyun süresi isteğe bağlı, devre arası bazen zaman, bazen gol adediyle (6 da devre 12 de biter vb.) belirlenen, saha boyutları imkâna bağlı, kale ölçüleri değişken, bazen tek bazen çift kale oynadığımız ve genelde ofsayt kuralını sevmediğimiz mahalle futbolu, bu anlamıyla rekreasyon sporlarına en güzel örnektir.

İşte turizm alanında da her yaş ve cinsiyette turistlerin boş zamanlarını değerlendirmek için eğlence amaçlı yaptıkları ve branş adları her ne kadar köken olarak profesyonel ve amatör spora benzese de, yukarıdaki örnek benzeri çok sayıda turizm amaçlı rekreasyon sporu (plaj voleybolu, masa tenisi, tenis, dart, okçuluk, bilardo, basketbol su topu, rüzgâr sörfü, yelken, su kayağı, kano, paraşüt vb.) vardır.

Bu çalışmada, turizm amaçlı rekreasyon sporlarından, sayıca en fazla olan 263 su altı, 697 su üstü, toplamda 781 (DTO, 2018) turizm amaçlı sportif faaliyet belgesine sahip, en popüler ve sektöre çokça katkıda bulunan, hatta bazen bir turizm destinasyonunun (Çeşme-Alaçatı, Muğla-Akyaka vb.) popüler olmasını sağlayan, turizm amaçlı su altı ve su üstü sportif faaliyetleri (denizde yapılan) tanımlanarak; özellikle su üstü sportif faaliyetleri mevzuat açısından değerlendirilecektir.

2.TURİZM AMAÇLI SU ALTI VE SU ÜSTÜ SPORTİF FAALİYETLERİ

Deniz, iç sular, akarsular veya özel amaçlı oluşturulmuş suni su alanları üstünde veya altında gerçekleştirilen çeşitli su sporları branşlarının yeniden yapılandırılarak turizm ve eğlence amacıyla geniş bir yaş aralığının hizmetine sunulduğu *ticari faaliyeti* tanımlayan *turizm amaçlı su sporları*, her ne kadar geniş manada akarsularda yapılan, salcılık (*rafting*) ve Kano (*Canoeing*) vb. branşlarındaki faaliyetleri kapsasa da, ilk akla gelen ve en yaygın olan deniz turizmi araçları ile yapılan faaliyetler, su altı ve su üstü sportif faaliyetleridir.

Turizm amaçlı su sporları, çoğu zaman amatör spor branşlarına benzemekle beraber (su kayağı, aletli dalış, rüzgar sörfü vb.), genelde bir veya birkaç branşın yeniden yapılandırıldığı ve tanımlarının çoğunun yabancı dilde olduğu aktivitelerdir (*parasailing, kitesurf, flyboard, stand up paddle* vb.). Mevzuat ve uygulamalar yapılırken bu ayrıma dikkat edilmeli, amatör spor branşlarının haricinde, ticari bir faaliyet olan turizm amaçlı su sporları ayrı olarak değerlendirilmelidir.

Dünya genelinde su altı ve su üstünde çok sayıda rekreasyon amaçlı spor aktiviteleri bulunmaktadır. Bu aktivitelerde tercih, o coğrafyanın niteliklerine ve turistlerin tercihlerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Bu çalışmada su sporları, Türkiye kıyılarında yaygın olarak yapılan aktiviteler ve kullanılan araçlar, su altı sporları ve su üstü sporları olarak iki ana gruba altında ve geçerli mevzuata göre tasvir edilecektir. Münferit olarak kullanılan ve yeni gelişen, ancak henüz Türkiye sahillerinde yaygınlaşmamış bazı su sporları aktiviteleri ve araçları bu çalışmada tasvir edilen tanımların kapsamı dışındadır.

3. TURİZM AMAÇLI SU ALTI SPORTİF FAALİYETLERİ

Kültür ve Turizm bakanlığınca çıkarılan, 03.03.1990 Tarih ve 20450 Sayılı Türk Kara Sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik uyarınca, turizm amaçlı su altı sportif faaliyetleri üç başlık altında toplanabilir.

3.1 Aletsiz Dalış

03.03.1990 Tarih ve 20450 Sayılı Türk Kara Sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik uyarınca "*Dünya sportif eğitim standartları çerçevesinde hiçbir hava kaynağından faydalanmadan, teknik kuralları uygulamak suretiyle su altına inmeyi-*

yüzmeyi ve mümkün olduğunca su altında kalmayı sağlayan dalışlar (ABC dalışları, Skin diving)'dir.

3.2 Aletli Dalış

03.03.1990 Tarih ve 20450 Sayılı Türk Kara Sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik uyarınca “Dünya sportif eğitim standartları çerçevesinde su üstünden beslenme yapılmadan (nargile gibi), sadece hava doldurulmuş tüpler ve çift kademeli regülatör kullanarak derinlik limiti 30 m. (eğitim esnasında maksimum 42 m.) olan, dalma esnasında kesinlikle dekompresyonsuz yapılan dalışlardır.

3.3 Tanıtım Dalışı

03.03.1990 Tarih ve 20450 Sayılı Türk Kara Sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik uyarınca “Su altını ve donanımlı dalışı tanıtmak ve sevdirmek amacı ile dalıcı belgesi olmayanlara ön bilgi verilerek bir dalış kuruluşunda görevli dalış eğitmeninin bire bir gözetiminde gerekli güvenlik önlemlerini alarak 5 metre derinliği geçmemek koşulu ile yapılan dalışlar” dır.

4. TURİZM AMAÇLI SU ÜSTÜ SPORTİF FAALİYETLERİ:

Turizm amaçlı su üstü sportif faaliyetleri, adından da anlaşılacağı gibi, deniz ve iç sularda, suyun üzerinde çeşitli araçlar kullanılarak yapılan spor ve eğlence amaçlı aktivitelerdir. Kullanılan araç cinslerine göre, motorlu ve motorsuz aktiviteler olarak ikiye ayrılmaktadır.

Motorlu aktivitelerin bir kısmı, profesyonel personel tarafından kullanılan sürat tekneleri ve bu teknelerin çektiği ilave malzeme ile yapılmakta, bazıları da aktiviteyi yapan turistlerin tek başlarına kullanıp kontrol ettikleri, kişisel deniz araçları ile yapılmaktadır.

4.1. Motorsuz Su Sporları faaliyetleri

Motorsuz faaliyetler: su üstünde gezi, spor ve eğlence amaçlı faaliyetlerin yapıldığı katamaran, (Hobbiecat, Dart vb.), rüzgar sörfü (windsurf), uçurtma sörfü (kite surf), yelken (Laser, pico, optimis vb.), kano (sea kayak vb.), deniz bisikleti (water bike), kürekli sörf (stand up paddle) gibi faaliyetleri kapsamaktadır.

4.2.Motorlu Kişisel Deniz Araçları (*Personal Watercraft*) ile Yapılan Su Sporları Faaliyetleri:

Motor gücüyle hareket eden ve turistlerin kendi başlarına kullandıkları küçük boyutlarda, ehliyet gerektirmeyen, spor ve eğlence amaçlı ticari deniz taşıtlarını (deniz motosikleti, *jet-ski*, *wave runner*, *surf jet*, *cobra* vb.), ve mürettebatsız kiralanan botlarla (motor gücü 9.9 HP ve altı) yapılan su sporları faaliyetlerini kapsamaktadır.

4.3. Ticari Sürat Tekneleri ile Yapılan Motorlu Su Sporları Faaliyetleri

28.04.2010 tarih ve 27565 sayılı tebliğde de bahsedildiği gibi, yedeğinde şişme deniz oyuncakları (*inflatable sea toys: ringo, banana, sofa, flyfish* vb.), su kayağı (*waterski, knee board, wake board, wake surfing* vb.) çekebilen, paraşüt uçurabilen, gün içinde kısa sürelerle kiraya verilebilen, profesyonel ehliyete (en az gemici) sahip, personel tarafından kullanılan, sürat tekneleriyle yapılan su sporları faaliyetlerini kapsamaktadır.

5. MESLEKİ ÖRGÜTLENME, BELGELENDİRME VE EĞİTİM

Turizm amaçlı su sporları faaliyetlerini yapan ticari işletmelerin, çeşitli isimler altında kurulmuş münferit dernekleri olmakla beraber, henüz ayrı tanımlanmış bir meslek örgütleri (Oda, Federasyon, Konfederasyon gibi) yoktur.

Mevcut durumda mesleki örgütlenme, 18.05.2004 Tarih, 5174 sayılı *Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu* ve 07.06.2005 Tarih, 5362 sayılı *Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşu Kanunu* kapsamında kurulmuş olan, Deniz Ticaret Odaları ve Esnaf Odaları bünyesinde yapılmaktadır.

Kullanılan deniz araçlarının belgelendirilmeleri, T.C Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı mevzuatlarına göre yapılmaktadır.

İşletme izin belgeleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yetkilendirilen 81 ilin valilikleri tarafından düzenlenmektedir.

Personel eğitim ve belgelendirmeleri, deniz araçları personeli için T.C Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, dalış eğitmen belgeleri içinse Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu tarafından yapılmaktadır.

5.1. Mesleki Örgütlenme

Mesleki örgütlenme açısından bu işletmeler çoğunlukla, Deniz Ticaret Odalarına kayıtlıdır. Az sayıda şahıs işletmesi de esnaf odaları bünyesinde örgütlenmiştir.

a) İMEAK DTO (İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Karadeniz Bölgeleri Deniz Ticaret Odası) bünyesinde, 46 numaralı dalış turizmi faaliyetleri (Nace kodu 93.19.90) ve 48 numaralı su üstü aktiviteleri hizmetleri (Nace kodu 77.21.90, 85.51.03, 93.29.01) meslek komitesi olarak temsil edilmektedir.

b) MDTO (Mersin Deniz Ticaret Odası) 10 numaralı Deniz Turizmi Meslek Komitesi içerisinde temsil edilmektedirler.

c)Esnaf Odaları içerisinde ayrı bir komite düzenlemesi bulunmamaktadır.

5.2. Belgelendirme

- a) Su Sporlarında kullanılan deniz araçları cins ve belgeleri;
- *Gezinti (Tenezzüh) Gemisi (3513)*
- *Ticari Yat (3701)*
- *İlkel Yapılı Ahşap Gemi (3705)*

Bu araçlar, su altı sporları yaptırmak amacıyla dalış mahalline yolcu ve ekipman taşıyan, gerekli donanıma sahip deniz turizmi araçlarıdır.

Genellikle 3513 kodlu tenezzüh gemileri kullanılmakla birlikte, dalış gezilerinde (mavi yolculuk vb.) 3701 ve 3705 kodlu yatlar da kullanılmaktadır.

Bu araçlar T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nca düzenlenen, geçerli bir gemi sicil veya bağlama kütüğü belgesi, tonilato belgesi ve denize elverişlilik belgesine sahip olmak zorundadır.

Ayrıca genellikle su üstü sporlarında kullanılan;

- *Ticari Sürat Teknesi (4001)*

- *Jetbot (4002)*

- *Turistik Amaçlı Gezi Teknesi (4004)* cinsinde kayıtlı araçlarda vardır.

Bu araçlar, T.C Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nca düzenlenen, geçerli bir bağlama kütüğü belgesi, tonilato belgesi ve denize elverişlilik belgesine sahip olmak zorundadır.

Ayrıca kişisel olarak kullanılan, bağlama kütüğüne kayıtlı, ticari amaçlı araçlar;

- Spor ve eğlence amaçlı ticari deniz taşıtlarında (deniz motosikleti, jetski vb.) ise yalnızca geçerli bir bağlama kütüğü belgesi olması zorunludur.

23.02.2011 Tarih ve 27855 Sayılı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği Madde 12 (d), su üstü sportif faaliyetlerde kullanılan ve belgeye tabi olmayan malzemelerde ise üretici firma kullanım talimatları, güvenlik kuralları ve test raporlarının geçerli olduğu görülmektedir.

b) Personel eğitim ve belgeleri

Su altı sporlarında, deniz aracında çalışan personel için, aracın cinsi ve grostonuna göre belirlenmiş, 03.08.2017 tarih ve 63112 sayılı, Bakanlık oluru ile yürürlüğe giren, Gemilerin Gemiadamları ile Donatılmasına İlişkin Yönergesine göre gerekli olan nitelikte gemi adamı belgesi ve ek olarak uluslararası STCW belgeleri gerekmektedir. Dalgıç personele ise 10.09.2008 Tarihli ve 26993 Sayılı TSSF Donanımlı Dalış Yönetmeliğine göre alınmış, üç yıldız dalıcı ve dalış eğitmeni belgesi gerekmektedir.

Su üstü spor araçlarında ise, T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Gemiadamları ve Kılavuz Kaptanlar Yönetmeliğine göre alınan gemici ve su üstü yeterlilik belgeleri ve ek olarak uluslararası STCW belgeleri gerekmektedir.

6.TURİZM AMAÇLI SU SPORLARI MEVZUATI

Turizm amaçlı sportif faaliyetlerin mevzuat alt yapısını daha iyi anlamak için ilgili mevzuatın çıkış noktasını, mevzuat kronolojisini ve amaçlananı iyi anlamak gerekir.

Turizmin Türkiye’de önem kazanması ve teşvik edilmesi, 12.3.1982 tarih ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik kanunu ile başlamıştır. Konuyla ilgili çıkarılan tüm yasal düzenlemelerin kanuni dayanağının temeli budur. Bu kanunun ruhunu anlatan, birinci maddesinde; “*Bu kanunun amacı; turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek, dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınmasını sağlamaktır*” ifadesi yer alır. Yani hedef gelişim, düzen, sağlam bir yapı oluşturmak ve yatırımcıyı teşvik etmektir. Bunu unutmamakta yarar görüyoruz.

Her ne kadar deniz turizmini ilgilendirse de (o yıllarda deniz turizmi diye bir kavram henüz mevzuata girmemiş) 2634 sayılı kanundan bir sene sonra 08.06.1983 yılında çıkartılan, Yat Turizmi Yönetmeliği’nde maalesef turizm amaçlı su sporlarını düzenleyici bir bölüm bulunmamaktadır. Hâlbuki o yıllarda mevzuatta olmasa da turizmin gelişimine paralel olarak özellikle Güney Ege ve Akdeniz’de, turizm amaçlı su sporları faaliyetleri az sayıda da olsa sahillerde yer almaya başlamıştır.

Bugün yapılan ve işletmecilerin bakanlık tarafından belgelendirildiği uygulamaya benzemese de konu ile ilgili yasal düzenlemelerin ilk örnekleri, su altı sporları ile ilgili olarak çıkartılan çeşitli mevzuatlardır. Bunlar sırasıyla,

- 30.04.1984 tarihinde yayımlanan *Yabancı Uyruklu Turistlerin Türkiye’de Sportif ve Amatör Amaçlarla Yapacakları Su altı Dalışlarında Uyulacak Prensipler*.

- 06.03.1985 tarihinde yayımlanan *ek prensipler*.

- 03.03.1990 Tarihli *Türk Kara sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik*’tir.

Daha sonraları düzenlenen mevzuatta ise turizm amaçlı tüm sportif aktiviteler *15.06.1997 Tarihli, Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği* adı altında tek bir yönetmelikte toplanmıştır.

Bu tarihten sonra çıkarılan ve turizm amaçlı su altı faaliyetlerini ilgilendiren diğer bir yönetmelik ise, *10.09.2008 Tarihli, TSSF Donanımlı Dalış Yönetmeliği*’dir.

Kara, deniz, iç sular ve havada yapılan tüm turizm amaçlı sportif faaliyetleri tek yönetmelikte toplayan, 1997 Tarihli, Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği’nin en çok tartışılan kısımları aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir.

a) Yeterlilik belgesi;

Turizm Bakanlığı düzenleyeceği yeterlilik belgelerinde işletmeci olarak sadece Bakanlık Belgeli tesis ya da seyahat acentelerini (1997 Tarihli Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği Genel şartlar madde 5) kabul etmiş, Türk Ticaret Kanunu’na göre kurulmuş gerçek ve tüzel kişilerin ticari faaliyetlerini bir nevi kısıtlamıştır. Bu kısıtlama, 1983-1997 yılları arasında turizmin gelişimine paralel arz talep dengesinde kendiliğinden oluşan yüzlerce su sporları işletmesini çalışamaz hale getirmiştir.

Mevzuatla hak tanınan tesis ve turizm acenteleri ise deneyim, altyapı eksikliği ve ilgisizlik nedeni ile gerçek manada ve mevzuata uygun şekilde su sporları işletmeciliğinden uzak durmuştur. Bu konuda nicel veri toplamak imkânsız olmakla birlikte (çünkü bakanlığın düzenlediği yeterlilik belgelerinde her şey mevzuata uygun), gerçek sayı yaklaşık %5 civarındadır diye ifade edilebilir.

Oluşan talep geri kalan %95’lik gerçek su sporları işletmecilerini farklı bir çözüm arayışına sokmuş ve bunun sonucunda, kendi aralarında yapılan özel sözleşmelerle (mevzuata aykırı olarak) tesis sahipleri ve seyahat acenteleri belgelerini bir nevi kiralanmıştır.

Bu çarpık durum özellikle yerel yetkililer tarafından da bilinmesine rağmen, çoğu zaman görmezden gelinerek, arz-talep dengesi çözümlenmiştir.

b)Profesyonel ve amatör spor branşları ile turizm amaçlı spor kavramı karmaşası

23.02.2011 Tarih ve 27855 Sayılı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği, madde 4 tanımlar, alt bentlerinde;

h) Turizm amaçlı su altı ve su üstü sportif faaliyet: Gezi, spor ve eğlence amaçlı olarak su altı ve su üstünde gerekli ekipmana sahip deniz turizmi araçları ile denizde gerçekleştirilen faaliyeti,

i) Turizm amaçlı sportif faaliyet: Herhangi bir spor disiplininin veya birden fazla spor disiplininin kurallarının tamamen veya kısmen uygulanması ile turiste yaptırılan, turistlerle birlikte yapılan veya turistler için organize edilen, rafting, paragliding, handgliding, su altı ve su üstü sporları (araca bağlı ya da bağımsız), binicilik, dağcılık, oto ve motokros, mağaracılık ve benzeri turizm faaliyetlerine konu, spor türleri ve turizm çeşitliliği olarak gelişecek diğer turizm amaçlı sportif faaliyetleri,”

Turizm amaçlı sportif faaliyetler diğer amatör ve profesyonel spor branşlarından açıkça ayrılmasına rağmen, işletmecilere çeşitli spor federasyonlarının spor kulübü mantığıyla müdahale etmesi engellenememiştir.

Bu konu özellikle su altı sporlarında ciddi sıkıntılara yol açmakta, halen hem federasyondan yetki belgesi hem de bakanlıktan işletme belgesi alınmaktadır.

Ayrıca ilgili federasyonun özellikle su altı sporlarında kontrol ve disiplin uygulamaları, sanki amatör spor kulüpleriymiş gibi yapılmaktadır.

Bazı maddeler ise birbirleriyle çelişkili yorumlar yapılacak şekilde kaleme alınmışlardır. Örneğin, 4.maddenin alt bentleri (h,ı) madde 6 ile çelişkili olarak yorumlanabilir.

“Madde 6 -Sportif turizm faaliyetine konu sporun uygulanmasında, o sporun yapılması için oluşturulmuş ulusal federasyonlar veya kuruluşlar, böyle bir kuruluş ya da federasyon yoksa uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenmiş kurallara uyulur.”

Md. 4’de faaliyet rekreasyon sporları manasında tanımlanmışken, diğer maddede ilgili amatör spor federasyonlarına ve uygulamalarına atıf yapılmıştır.

Konunun uzmanlarından (Denizcilik Müsteşarlığı, İlgili Federasyonlar, Orman Bakanlığı, DSİ, Sivil Havacılık Meslek Örgütleri vb.) görüş alarak, turistik spor faaliyetine göre özel düzenlemeler yapmak daha doğru olabilir.

c) Parkur

23.02.2011 Tarih ve 27855 Sayılı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği Md.7'ye göre parkur;

“MADDE 7- (3) Parkur, her sportif turizm faaliyet türü için valiliklerce ayrı ayrı belirlenir. Özel parkur gerektirmeyen sportif turizm faaliyetleri için de ayrıca düzenleme yapılır.”

Yukarıda açıkça görüleceği gibi, parkur gerektirmeyen sportif turizm faaliyetlerinin hangileri olduğu açıklanmayarak yoruma açık bırakılmıştır.

Özel parkurlarda yapılan *rafting, treking, jeep* safari vb. faaliyetlerle, özel parkur gerektirmeyen dalış ve su üstü sporları vb. faaliyetler bir birine karışmıştır.

Su sporları özelinde, askeri alanlar ve dalışa yasak sahaların dışında kalan tüm alanlarda dalış yapılabileceği gibi, *windsurf, yelken, parasailing*, su kayağı vb. aktiviteler sahilden hava şartlarına göre değişkenlik gösteren çok geniş alanlarda yapılmak zorundadır.

Bu belirsizlikler, su üstü spor faaliyetlerinin güvenli çıkış için, sahilden 200 m. açığa doğru mantarlarla markalanmış, genelde 20-25 m. genişliğindeki çıkış kulvarlarının parkur olarak anılmasına yol açmıştır.

d)Eğitim

Bu konudaki ilk yönetmelik olan *15.06.1997 Tarih ve 23020 Sayılı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği* Md. 17'de eğitim konusu şu şekilde kaleme alınmıştır.

“Madde 17 -Bakanlık, yurtiçindeki ya da yurtdışındaki ilgili kuruluşlarla birlikte sportif turizm faaliyetine konu, spor türlerini geliştirmek, bu alanda ehliyetli personel yetiştirmek amacı ile kurs, seminer gibi eğitim çalışmalarının düzenlenmesini sağlar.”

2011 tarihli yönetmelikte ise bu madde tamamen kaldırılmıştır.

Yönetmelikte böyle bir madde olmasına rağmen 23 senedir bu konuda bir çalışma (özellikle su üstü sporlarında) yapılmamıştır. Hizmet kalitesi, can güvenliği ve kalifiye personel açısından oldukça önemli bu konu göz ardı edilirken, çeşitli bölgelerdeki kurullar özellikle güvenlik konusundaki endişelerini gidermek üzere bir birinden farklı çeşitli kurullar uygulamıştır.

Örnek vermek gerekirse;

Bugün ticari sürat teknelerini kullanan gemi adamları, ilk yardım eğitimi almış ve bu konuda uluslararası sertifika (STCW) sahibidir. Yönetmeliğin yayınlandığı ilk yıllarda ise sürat teknesi için amatör denizci ehliyeti yeterlidir ve personelin böyle bir ilk yardım eğitimi yoktur. Bazı bölgelerdeki kurullar bu konudaki eksikliği görerek, bölgesel kararlarla ilk yardım eğitimi de içeren ve bu konuda uluslararası geçerli bir belge olan cankurtaran belgeleri talep etmişlerdir.

Bu uygulama diğerk bölgelere de yayılarak, Turizm Bakanlığının 2005/1 Genelgesiyle genel uygulama haline getirilmiştir.

Bu uygulamanın olumsuz yanı ise, özellikle tesis sahiplerinin, otelleri için gerekli cankurtaran personelini işe almak yerine, bu belgeleri göstererek konuyu istismar etmeleridir.

Ayrıca yasal alt yapısı olmadan genelgeye eklenen sahilde cankurtaran kulesi zorunluluğu, işletmecilerle mal müdürlüklerini karşı karşıya getirmiştir.

Buna benzer bir örnekte kurtarma botu konusunda yaşanmıştır;

Bu günkü uygulamada kano-bisiklet kiralama gibi en küçük motorsuz su sporları işletmesinde bile bir adet ticari sürat teknesi ve bir gemici ehliyetine (STCW uluslararası temel ilk yardım belgesi) sahip personel zorunludur. Yine o yıllarda henüz böyle bir zorunluluk olmadığından bu tarz motorsuz işletmelerin çoğunda böyle bir tekne bulunmamaktadır. Zaman içerisinde birtakım olumsuz olaylar sonucunda yine bölge kurulları kararıyla bir kurtarma botu bulunması istenmiş, daha sonra bu kural da genelgeye girerek genel uygulama haline gelmiştir.

Başlangıçta olumlu olarak algılanabilecek bu uygulama ile bahse konu olan botlar genelgeye giriş şekli itibarı ile, içinde eğitimli personel, ilk yardım malzemesi hatta işaret fişekleri olan ve sahilde konuşlandırma zorunluluğu getirilmiş kurtarma botlarına dönüşmüştür.

Denizcilikte, açık denizdeki kazazedenin yerini belli etmek amacı için kullanılan ve yanıcı parlayıcı (*payroteknik*) maddelerin çoğunun açık güverteli, benzinli botlarda ve kıyıda yaz güneşi altında bulundurulmasının ne denli güvenli olacağı tartışmalıdır.

Oldukça geniş bir alanda gerçekleşen sportif faaliyetlerde, olumsuz bir durumda yapılması gereken en doğru müdahale, açıktaki işletmeye ait botlardan en yakında olanın olaya müdahalesidir. Zaten bu teknelerin tamamında yangın söndürücü, ilk yardım çantası ve eğitimli personel bulunması zorunludur.

Maalesef kanun uygulayıcılar, o tarihlerde denizde 3-5 botu faaliyette olan işletmecilere, kıyıda neden kurtarma botu yok diye cezalar yazmışlardır.

İyi niyetle ve sektörün gelişimi için yapılmaya çalışılan bir uygulama amacından saparak sektöre ek maliyet getiren ve pratikte işe yaramayan bir uygulama haline dönüşmüştür.

e) Deniz Turizmi Yönetmeliği;

2009 yılında “Yat Turizmi Yönetmeliği” revize edilerek, “Deniz Turizmi Yönetmeliği” yayınlanmış, denizcilik ve turizm hizmetleri açısından deniz turizmi tesisleri ve araçlarının yatırım ve işletmeciliğinin tanımı yapılmıştır. Daha sonra 2010 yılında yayınlanan Deniz Turizmi

Yönetmeliği uygulama tebliği ile ilk defa turizm amaçlı su sporları diğer turizm amaçlı faaliyetlerden ayrı özel bir mevzuatla değerlendirilmiştir.

Bu yeni mevzuatla birlikte özellikle 2005/1 - 210.10.1704 sayılı 2005/1 Su Üstü Sporları ile ilgili Güvenlik Kuralları Genelgesi ile yapılan hatalı uygulamalar toparlanmış, ilk yardım, profesyonel ehliyete sahip personel, zorunlu ticari sürat teknesi ve yapılacak faaliyetler konusu açıklığa kavuşmuştur.

Bu yönetmelik ve tebliğde, yapılan faaliyet deniz turizmi aracı faaliyeti olarak tanımlanmasına ve belgelendirilmesine rağmen, uygulamada özellikle su üstü sporları işletmelerine karada kurulan tesis muamelesi yapılmaktadır.

Ayrıca su sporları işletmeleri diğer belgeli deniz turizmi araçlarından ayrı tutularak, yıllık belge düzenlenmiş, bir nevi ayrımcılık yapılmıştır.

f) Turizm amaçlı sportif faaliyetler yönetmeliği 2011 değişikliği;

Bu değişikliğin en olumlu yanı, su sporları işletmecilerine de belge hakkı verilerek, acente veya belgeli turistik tesis şartının getirdiği yanlış uygulamalara son verilmesi olmuştur. Olumsuz yanı ise zaten sorunlu olan “bir yıllık belge” süresi takvim yılı olarak değiştirilmiş ve birçok su altı işletmesinin kış aylarında üniversiteli gençlere verdiği kış ayları dalış faaliyetleri engellenmiştir.

g) Turizm amaçlı sportif faaliyetler yönetmeliğinin bazı maddelerinde 2018 yılında değişiklikler yapılmıştır.

“MADDE 1 – 23/2/2011 tarihli ve 27855 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliğinin 7 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “her yıl” ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2 – Aynı Yönetmeliğin 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 9 – (1) İşletmeler, her turizm amaçlı sportif faaliyet türü için ayrı olmak üzere, bu Yönetmelikte belirtilen şekilde valilikten izin alır. Bu izin bir yıldan az olmamak üzere talep doğrultusunda, faaliyet türü, parkur alanının genel ve özel şartları da göz önünde bulundurularak en fazla beş yıla kadar verilebilir.

(2) Denizde gerçekleştirilecek turizm amaçlı su üstü ve su altı sportif faaliyetler için valilikten alınan deniz turizmi aracı işletmesi belgesi, izin belgesi yerine geçer.

(3) Tesis önünde belirlenen parkurlar dışında yer alan ve bir işletmeye verilecek parkur için birden fazla işletme tarafından başvuruda

bulunulması durumunda, yeterliliği uygun görülen işletmelerden altyapı hizmetlerine en çok katkı payı veren işletmeye izin verilir. Bu katkı payı Bakanlık Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü hesabına yatırılır. Helikopterli kayak (Heliski) için belirlenen parkur alanında turizm amaçlı sportif faaliyette bulunabilme izni tek bir acentaya verilir.”

Bu değişikliğin olumlu yanı belge sürelerinin beş yıla kadar verilebilmeleridir.

Olumsuz yanı ise halk plajlarında birden fazla müracaat halinde kurulca yapılması ön görülen ihale benzeri uygulamada işletmeci tanımı açık bırakıldığından, konuyla ilgili ilgisiz her işletmenin müracaatta bulunmasının önü açılmıştır. Henüz işletmecilerle ilgili bir hizmet içi eğitim vb. uygulama olmaması sebebiyle, tecrübesiz işletmecilerin yol açabileceği sorunlar ancak ileriki yıllarda görülebilecektir.

Daha şimdiden bazı bölgelerde çok sayıda işletmeyi ihaleyle alan ve daha sonra elinde kalan malzemeler sebebiyle çaresiz kalmış gerçek işletmecileri kendi firması üzerinden çalıştırıp kazanç sağlayan ve sektörde çantacı olarak tabir edilen firmalar türemiştir.

Diğer bir sorun da, Bakanlığın sektörü geliştirmek adına beş yıllık süre düzenlemesini (beş yıla kadar yazılması sebebiyle) sektörün aleyhine kullanan bölge kurulları sorunudur.

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de turizm amaçlı su sporları faaliyetlerinin düzenlenmesi için farklı zamanlarda yayımlanmış farklı isimlerde ve içeriklerde yasa, yönetmelik ve tebliğler yer almaktadır.

Bu çalışmada, Türkiye’deki turizm amaçlı su sporları faaliyetlerini düzenleyen mevzuatın zaman içindeki değişiklikleri, bu değişikliklerin deniz turizmi ve turizm amaçlı su sporları faaliyetleri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, mevzuata göre yapılmış olan deniz turizmi ve turizm amaçlı su sporları faaliyetlerindeki tanımların ve kavramların içerikleri, benzerlikleri ve yeterlilikleri ile mevcut durumda karşılaşılan uygulama sorunlarının bir analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz neticesinde;

Analizi gerçekleşen ilgili mevzuatta, turizmin geliştirilmesi için yapıla gelen değişikliklerin esasen, turizm işletmecileri için su sporları kapsamındaki faaliyetleri ekonomik bir aktivite olarak, turizmde gerçekleştirmeye yönelik uygulamalarında zorluk ve karmaşaya neden olduğu tespit edilmiştir.

İşletmecilerin tanımlanmış bir niteliğe kavuşabilmesi için geçerli mevzuat göz önünde bulundurularak, bir üniversite ile birlikte İMEAK DTO tarafından belirli kriterlere dayalı olarak hizmet içi eğitim ve sertifikalandırma yapılması gerekmektedir. Bu uygulama ile birlikte herhangi bir halk plajında ihale gerektiğinde, ihaleye katılım için

aranacak şartlardan bir tanesi de su sporları işletmeci sertifikası şartı olacaktır. Var olan işletmeciler için bu standart sağlandıktan sonra bir sonraki adım olarak, ileriki yıllarda bu mesleğe atılacak işletmeci adayları için su sporları işletmeciliği konusunda üniversiteler bünyesinde ön-lisans ya da lisans eğitimi programı açılmalıdır. Bu önerilerin yanı sıra, acilen İdarenin ve en yüksek sayıda belgeli üye işletmesi olan meslek odasının öncülüğünde (İMEAK DTO) ve bir üniversite ile birlikte su altı ve su üstü sporlarının bir kitapçığının hazırlanıp, yayınlanması acil bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

İdarenin, su sporlarını düzenlemek için bugüne kadar oluşturduğu mevzuatın, sadeleştirileceği, dünya ile bütünleşmesinin sağlanacağı, standartlaştırılacağı, ölçülebilir ve uygulanabilir tek bir yasal düzenleme oluşturması için gerekli çalışmaların; tüm paydaşları kapsayacak şekilde başlatılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

12.03.1982 Tarih ve 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu.

RG. 16.03.1982 tarih,17635 sayılı.

RG 4.08.1983 Tarih ve 18125 numaralı Yat Turizmi Yönetmeliği.

30.04.1984 Yabancı Uyruklu Turistlerin Türkiye’de Sportif ve Amatör Amaçlarla Yapacakları Sualtı Dalışlarında Uyulacak Prensipler ve 06.03.1985 tarihli ek prensipler.

TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 23.05.2005 Tarih ve 210.10.1704 sayılı 2005/1 Su Üstü Sporları İle İlgili Güvenlik Kuralları Genelgesi.

RG: 15.06.1997 Tarih ve 23020 Sayılı Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği.

RG: 03.03.1990 Tarih ve 20450 Sayılı Türk Kara Sularında Sportif Amaçlarla Yapılacak Aletli Dalışlara İlişkin Yönetmelik.

18.05.2004 Tarih 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu. 1.6.2004 Tarih ve 25479 sayılı RG.

07.06.2005 Tarih, 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşu Kanunu.

RG: 10.09.2008 Tarihli ve 26993 Sayılı TSSF Donanımlı Dalış Yönetmeliği.

RG: 24.07.2009 Tarih ve 27298 Sayılı Deniz Turizmi Yönetmeliği.

RG: 28.04.2010 Tarih ve 27565 Sayılı Deniz Turizmi Yönetmeliği Uygulama Tebliği.

Deniz ve İç Sular Düzenleme Genel Müdürlüğü Gemi Sicili için Gemi Cinsleri Tanımlamaları.

03.08.2017 tarih ve 63112 sayılı, Bakanlık Makam oluru ile yürürlüğe giren Gemilerin Gemiadamları ile Donatılmasına İlişkin yönerge.

İMEAK DTO, (2018) Deniz Turizmi Sektör Raporu.

RG:10.02.2018 Tarih ve 30328 Gemiadamları ve Kılavuz Kaptanlar
Yönetmeliği.